

DOSSIER

INUNDACIONS

Molins de Rei ha estat un municipi fortament castigat per les aigües. La seva situació geogràfica, a la riba del Llobregat, envoltat de rieres i amb un canal que el traspassa el fan especialment vulnerable a les grans avingudes que hi sol haver a la tardor. El clima mediterrani combina temporades de sequera amb episodis més o menys llargs de pluges que, quan són intenses, fan créixer de manera sobtada el cabal de rius i rieres, que poden arribar a desbordar-se i a causar inundacions catastròfiques.

Quan l'aigua es converteix en enigma de l'home

Les inundacions alteren la vida quotidiana dels pobles i, sobretot, la trastornen quan l'aigua arriba a entrar a les cases i envaeixen un espai de privacitat familiar tot pertorbant la vida de la gent. La primera inundació que hi va haver a Molins de Rei al segle XX va ser el dia 1 de setembre de 1901. L'any 1913, per exemple, el riu es va desbordar el dia de Sant Miquel, el 29 de setembre: els camps es van inundar i l'aigua es va endur els arbres fruiters i les collites, però també va entrar a les cases de més a la vora del riu i en va ensorrar algunes parets. L'alcalde, Joan Tort Trabal, va demanar ajuda a l'alcalde de Barcelona, que va enviar a Molins de Rei un equip del cos de bombers per ajudar a treure l'aigua de les cases.

Aquella no va ser pas l'única festa major malaguanyada per les pluges, ni l'única en què es van malmetre les instal·lacions preparades per als actes festius. Fins ben entrat el segle, a tots els pobles muntaven un envelat per la Festa Major, el qual donava més relleu als actes programats. Les pluges intenses que van caure aquell any —en alguns indrets van recollir més de 200 litres per metre quadrat— van originar inundacions a tots els pobles pròxims al delta del Llobregat. El mal estat del llit dels torrents, de les rieres i del riu mateix era motiu de preocupació en aquestes pobla-

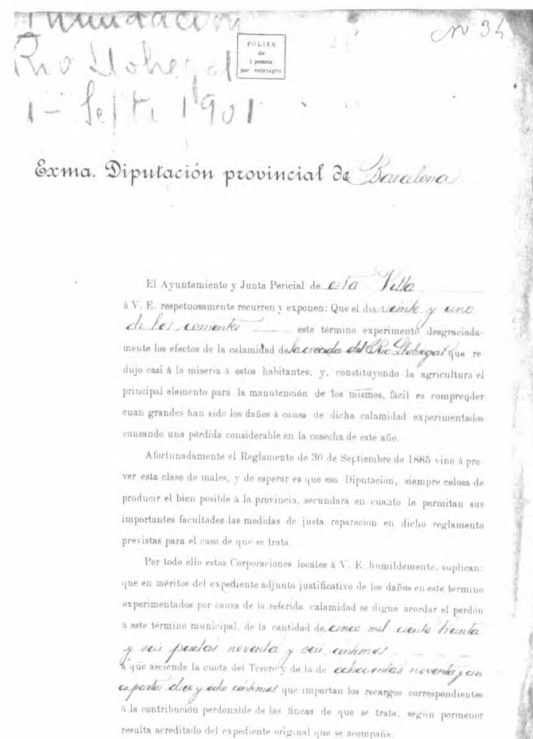
cions, ja que es queixaven de la manca de previsió estatal per evitar aquests desastres¹.

El 1926, les coses no havien canviat gaire i una altra avinguda va destrossar cases i camps. El 20 d'abril de 1942, les aigües van tornar arribar a les cases, més tímidament, però van deixar els pagesos sense collita en

La primera inundació que hi va haver a Molins de Rei al segle XX va ser el dia 1 de setembre de 1901. L'any 1913, per exemple, el riu es va desbordar el dia de Sant Miquel.

uns anys en què moltes famílies passaven penes per l'escassetat d'aliments. Això sí, en contrapartida, les inundacions arrosseguen argiles, que es converteixen en un adob molt beneficiós per a les terres de cultiu i proporcionen collites abundants els anys següents.

Però les inundacions més dramàtiques que recordarà la història del segle XX són les que hi va haver la

Document que recull la primera inundació del segle XX que va afectar Molins de Rei.

DOSSIER

nit del 25 al 26 de setembre de 1962.

Prevenir les riuades, una reivindicació històrica

Els intents per defensar la terra i la seva gent de les grans avingudes del

L'autopista, paral·lela al riu.

riu vénen de lluny. El 1934, l'alcalde Jaume Font Guitart convida el conseller de Treball i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya, Martín Barrera, a visitar Molins de Rei perquè vegi les destrosses que ha deixat l'última riuada. De la visita en resulta l'acord de demanar a la delegació dels Serveis Hidràulics del Pirineu Oriental l'elaboració d'un projecte per a la defensa del marge esquerre del riu Llobregat, al seu pas per la zona coneguda com el Mig

El 20 d'abril de 1942, les aigües van tornar arribar a les cases, més tímidament, però van deixar els pagesos sense collita en uns anys en què moltes famílies passaven penes per l'escassetat d'aliments.

Pla, compresa entre els termes de Molins de Rei, Sant Feliu de Llobregat i Sant Joan Despí. La sol·licitud la fan l'alcalde de Molins de Rei, Jaume Font, el president del Canal de la Infanta i el director de la fàbrica Hija de Ferrer y Mora. La instància

queda arxivada per defecte de forma, tot i que reconeixen la necessitat del projecte².

El 1937, en plena Guerra Civil, hi ha un altre intent de realitzar aquestes obres de protecció i fins i tot s'estableix una contribució especial per recaptar fons que permetin cobrir una part del que costen. Això també quedarà sense efecte.

El 1941, l'alcalde Eduardo Metge en fa una altra temptativa i sol·licita la redacció d'un projecte nou, aquest

El 1934, l'alcalde Jaume Font Guitart convida el conseller de Treball i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya, Martín Barrera, a visitar Molins de Rei perquè vegi les destrosses que ha deixat l'última riuada.

cop només per preservar el tram del marge esquerre del riu comprès entre el pont de Carles III i Sant Feliu de Llobregat de les avingudes periòdiques, tan nefastes per a l'economia de la vila³.

Serà la construcció de l'autopista, l'any 1969, la que atindrà aquesta reivindicació, ja que el mur construït per a aquesta via de comunicació desplaçarà la sortida del riu cap a zones més pròximes al delta. Fins al 1978, després d'intenses mobilitzacions ciutadanes, no s'aconseguirà la canalització definitiva del riu Llobregat al seu pas per les zones més poblades de la comarca⁴.

Noves urbanitzacions, nous problemes

Ara, els efectes derivats de les situacions meteorològiques adverses difereixen de manera substancial dels d'èpoques precedents. Les àrees urbanitzades, amb les cases, els carrers i les vies de comunicació, impedeixen que l'aigua sigui absorbida per la terra, s'empantana sobre l'as-

DOSSIER

INUNDACIONS

falt i provoca inundacions a zones urbanitzades. És llavors quan les irregularitats en la construcció es posen en evidència.

Les inundacions de 1962 van palesar les febleses d'un sistema especulatiu que va portar greus perjudicis i va

Les inundacions de 1962 van palesar les febleses d'un sistema especulatiu que va portar greus perjudicis i va tenir un cost molt elevat en vides humanes.

tenir un cost molt elevat en vides humanes. Les construccions, que s'aixecaren basades en un planejament mancat de control tècnic i amb el desconeixement manifest de la memòria històrica de la zona, van aflorar en terrenys on el risc d'una avinguda era reconegut. La força de l'aigua a causa de la pluja forta acumulada en molt poques hores es va endur tot el que va trobar al seu pas, un pas que li havia estat barrat sense preveure'n les conseqüències.

La nit del 25 al 26 de setembre de 1962 l'aigua va desafiar l'home. El dia 25 al capvespre, el cel es va ennegrir i la visibilitat es va anar reduint notablement tot anticipant l'arribada

de la nit. Va començar a ploure. Una cortina molt espessa d'aigua va caure sobre tota l'àrea de Barcelona; el Vallès, el Baix Llobregat i el Besòs van ser les comarques més perjudicades aquella nit nefasta. Una vegada més, la Festa Major sofria el tropell de l'aigua.

A Molins de Rei, en alguns punts l'aigua va arribar a pujar entre 2'10 i 2'60 metres. Les fortes pluges caigudes aquella nit a Terrassa i Rubí van provocar el desbordament de la riera de Rubí, que desemboca al riu Llobregat entre el Papiol i Molins de Rei. L'aigua baixava amb tanta força per aquella riera que va negar barris sencers nascuts als anys cin-

A Molins de Rei, en alguns punts l'aigua va arribar a pujar entre 2'10 i 2'60 metres.

quanta per donar sostre a les onades migratòries procedents del sud d'Espanya. Va arrasar cases i fàbriques, construïdes massa a prop de zones inundables. I centenars de persones van desaparèixer arrossegades per l'ímpetu de la rierada. A Molins de Rei van recuperar 44 cadàvers d'homes, dones i infants⁵, portats per les aigües del riu i del canal que,

Les aigües del riu Llobregat a les portes de la vila.

DOSSIER

INUNDACIONS

L'aigua va destrossar cases, fàbriques i tallers.

ajuntant la seva força, en confonien la procedència. En el moment de la gran avinguda pernoctaven, sota una de les arcades del pont de Carles III, resguardant-se de la pluja, una família gitana formada per setze persones; onze se les va endur l'aigua.

La nit del 25 de setembre, les campanes van començar a repicar per avisar tot el poble del perill que s'acostava: l'aigua del riu havia entrat als camps i s'emportava els sembrats i les collites. 150 hectàrees d'arbres fruiters van quedar destruïdes, el mur

La nit del 25 de setembre, les campanes van començar a repicar per avisar tot el poble del perill que s'acostava.

de contenció del canal Ferrer i Mora s'havia trencat i l'aigua entrava pels carrers del Bruc i de Roseta Canalias, tot inundant els carrers de Rafel Casanova, Terraplè, Barraquer, Rubió i Ors, Miquel Tort, fins arribar a la plaça de la Creu, el carrer de Folquer i de la Raseta, a l'altra banda de la carretera general i a algunes cases

del carrer de Clavé i part del carrer Verdaguer. Per a les famílies que vivien a la part baixa de la vila començava la lluita contra l'aigua. Aquell element tan estimat –i de vegades tan odiat–, ara prenia un espai que no li pertanyia.

Les cases i les fàbriques s'anaven inundant molt de pressa. Tot passava amb una gran rapidesa. Quan des de Martorell van donar la veu d'alarma per la crecuda del riu, les aigües ja començaven a negar Molins de Rei. I no és que a la vila, aquell dia, ploqués molt més del que hauria pogut ploure qualsevol altre dia de tardor. Però és que el riu baixava molt ple, ja no podia absorbir més aigua i, a més, portava tota la brossa de les rieres que hi desguassen, la bola de totes les destrosses procedents pel desbordament de la riera de Rubí.

La resposta individual i col·lectiva per posar remei a aquella devastació va ser immediata: els homes i les dones de Molins de Rei, igual com els habitants de totes les altres zones afectades, van reaccionar, de seguida, de manera solidària, salvant famílies

DOSSIER

INUNDACIONS

que quedaren atrapades per les aigües. Dues-centes famílies van haver de sortir a corre-cuita de casa seva. El poble es va quedar sense corrent

Les cases i les fàbriques s'anaven inundant molt de pressa. Tot passava amb una gran rapidesa. Quan des de Martorell van donar la veu d'alarma per la crescuda del riu, les aigües ja començaven a negar Molins de Rei.

elèctric; només els fars dels cotxes servien per fer lleugerament visible aquella devastació. Amb la claror del dia va arribar la constatació d'un desastre de dimensions extraordinàries.

L'actuació més urgent després de qualsevol catàstrofe és l'atenció a les persones. Per això, l'Ajuntament va instal·lar a les seves dependències una oficina d'emergència permanent, per centralitzar la informació i coordinar totes les accions. Van habilitar dependències de propietat o de gestió

pública per allotjar la gent que s'havia quedat sense casa i van fer una crida a tots els propietaris d'habitatges desocupats perquè els possessin a disposició dels damnificats. Gràcies a això, a començament d'octubre, les 187 persones que s'havien quedat sense casa ja tenien aixopluc. Eren 43 famílies, moltes de les quals van haver d'aprendre a viure juntes perquè van passar dos anys abans no van poder tornar a tenir una casa en condicions. El Patronat Local

Eren 43 famílies, moltes de les quals van haver d'aprendre a viure juntes perquè van passar dos anys abans no van poder tornar a tenir una casa en condicions.

de l'Habitatge va construir pisos destinats, preferentment, a les famílies damnificades al passatge del Molí. Les inundacions havien deixat inhabilitades algunes cases d'aquest passatge i havia esbotzat el pont de sobre el canal que comunicava el carrer de Rafel Casanova amb el

La força de l'aigua es va endur tot el que va trobar al seu pas.

DOSSIER

INUNDACIONS

El 4 d'octubre es va acabar de rastrejar el riu.

passeig del Terraplè. El dia 11 de setembre de 1963, en presència del ministre de *la Vivienda*, van donar les claus dels pisos als damnificats. Eren pisos de renda limitada i en 20 anys quedaven amortitzats. En el mateix acte es va inaugurar el nou pont sobre el canal, que, a més, donà categoria de carrer al que fins llavors havia estat un passatge.

Aquells dies tràgics, el poble es va quedar sense aigua i sense llum. El servei d'aigua va ser restituit tres dies després, però com que els pous de l'Urgellet i de Rafael Casanova s'havien inundat, durant un temps van recomanar a la població que no begués aigua de l'aixeta. L'avaria elèctrica la van reparar el mateix dia, però amb la mala fortuna que un operari de Fecsa va morir en la repa-

Pati del col·legi Alfons XIII; l'aigua va inundar-ne les aules.

DOSSIER

INUNDACIONS

Ministres i directors generals van visitar les zones damnificades; també ho varen fer els que llavors eren prínceps d'Espanya.

ració del cablejat. El restabliment del servei elèctric va permetre treballar més activament en la neteja de les cases, els comerços i les fàbriques. I al cap de tres dies ja es va poder disposar d'algunes bombes per treure l'aigua de l'interior dels edificis, on, barrejada amb el fang, formava una capa compacta.

També calia prendre mesures sanitàries. En una situació com aquella, el perill d'epidèmies era evident i per això es va procedir a vacunar tota la població, per evitar que es propagués el tifus. També van encalçar els indrets susceptibles de ser origen de contagi, com les cases inundades i els marges del canal; ho van desinfectar tot amb hipoclorit sòdic. El llit del canal es va netejar perquè no hi quedés cap resta orgànica en descomposició, ja que l'aigua havia portat molts morts i alguns van trigar dies a treure'ls. Fins al 4 d'octubre no es va acabar de rastrejar el riu. La Creu Roja, la Guàrdia Civil i la Guàrdia Municipal van treballar amb tots els voluntaris i voluntàries que immediatament es van mobilitzar. Van ser dies d'una activitat frenètica. Les empreses de construcció van posar a disposició de l'Ajun-

tament tot el seu personal i tots els vehicles de què disposaven, igual com van fer molts particulars. El dia 1 d'octubre també es van mobilitzar les quintes i es va demanar ajut a l'exèrcit; s'havien acabat els dies festius i els treballadors de les fàbriques que no havien quedat afectades

L'aigua de la riera Mariona va a parar a l'avinguda de Barcelona.

DOSSIER

INUNDACIONS

El carrer Verdaguer, inundat per les aigües procedents de la riera Nova.

tornaven a la feina. Un equip de 45 dones i 10 homes s'ocupava de proveir d'aliments a tot el personal civil i militar que treballava per retirar les runes i fer el poble habitable.

El dia 10 d'octubre, al col·legi Alfons XIII van reprendre les classes, però l'activitat laboral encara va trigar a ser totalment restablerta, ja que l'aigua havia fet danys quantiosos a les grans empreses del tèxtil, com Ferrer i Mora i Iborra, i a tallers i fàbriques més petites, com la serradora Figueras, que va quedar com-

---

El dia 10 d'octubre, al col·legi Alfons XIII van reprendre les classes, però l'activitat laboral encara va trigar a ser totalment restablerta, ja que l'aigua havia fet danys quantiosos a les grans empreses del tèxtil.

---

pletament destruïda. Per culpa de les inundacions, més de set-cents treballadors es van haver d'acollir al subsidi d'atur, establert pel Govern per a tots aquells obrers que l'aigua havia deixat sense feina. Alguns van haver d'esperar tres mesos abans no van poder ocupar novament els seus llocs

de treball.

Per ajudar els damnificats es van obrir subscripcions populars a molts punts de Catalunya. Ràdio Barcelona va emetre un programa especial que va durar 64 hores, conduït per Joaquín Soler Serrano, per demanar la col·laboració econòmica de la ciutadania. La crida va donar bon resultat i va arribar a recaptar 30 milions de pessetes⁶. A Molins de Rei, les aportacions van sumar més de mig milió de pessetes (504.626).

Per ordre del Govern Civil, el dia 6 de novembre es va constituir a Molins de Rei la Delegació Local de la Junta Provincial encarregada de la distribució dels fons de les Subscripcions Nacionals pro Damnificats. Aquesta delegació va estar formada per l'alcalde, José Vilagut Llobet, com a president, acompanyat dels vocals Joan Planas Bellvé, en representació de l'Ajuntament, Enric Paradedada Sala, en representació de l'Església, Pilar Bofill Farrés, com a delegada de la Secció Femenina, i Romualdo Chueca Fernández, sergent-comandant de la caserna local de la Guàrdia Civil; hi actuà de secretari Josep Buscall Roca⁷.

Tots els actes de la Festa Major, programats per als dies 29 i 30 de setembre, van quedar suspesos. A Barcelona també van suspendre els actes que s'havien organitzat amb motiu de les festes de la Mercè. De la notícia del desastre se'n va fer ressò tot Espanya. El Govern va enviar directors generals i ministres a visitar totes les àrees afectades.

Aquest desplegament de visites, fetes en clau de lideratge, van servir per fer-se seves les accions solidàries nascudes per iniciativa popular i, sobretot, va servir per preparar la vinguda de Franco a Catalunya.

Aquests representants governamentals van anar a veure els llocs més castigats per les aigües i van concedir un munt d'entrevistes a la premsa i a les emissores de ràdio.

Però aquest desplegament de visites, fetes en clau de lideratge, van servir per fer-se seves les accions solidàries nascudes per iniciativa popular i, sobretot, va servir per preparar la vinguda de Franco a Catalunya. El capità general Muñoz Grande, vicepresident del Govern, deia el mateix dia 27 mentre visitava les zones afectades: "Pero al ver los miles de civiles

que encuadrados por apenas trescientos hombres de nuestra guarnición local se han lanzado a las calles y a las carreteras, a los campos, para ayudar a sus vecinos, amigos o desconocidos en un verdadero alarde de desinterés, mi corazón se llena de orgullo, como lo estará el de Franco cuando sepa que sus órdenes de ayuda fueron cumplidas, aun antes de que el público ciudadano de Barcelona tuviera idea de la magnitud de los daños"⁸.

El dia 2 d'octubre, Franco visitava Molins de Rei. El periòdic *Llobregat*⁹ descriu així la seva visita: "Si, cuando un Jefe del Estado llora, llega así a penetrar en el alma de su pueblo, en tales momentos de infortunio, como le sucediera al Generalísimo Franco nuestro Caudillo, será evidentemente por algo muy serio. Cuán infinitamente no será su amor hacia todos los españoles. Con ello, Franco no pudo sentirse más profunda e íntimamente identificado todavía en el dolor de su tragedia. Abrazando a las familias tan seriamente afectadas por las inundaciones, en un sazonado llanto de amor paternal ejemplar. Es algo insólito y que difícilmente se puede olvidar, el que un Jefe de Estado hasta llegue a penetrar así embargado por la viva emoción en el

L'aigua entra a la Federació Obrera, n'inunda el pati i totes les dependències.

DOSSIER

INUNDACIONS

llanto auténticamente vivido por su pueblo". En el discurs de benvinguda, l'alcalde Josep Vilagut deia: "Los habitantes de la casi milenaria villa de Molins de Rei, en la fausta ocasión de tener el alto honor e inmensa satisfacción de recibirle de nuevo, vibran otra vez de entusiasmo para rendirle el más firme testimonio de adhesión y total reconocimiento por la gran demostración de vivo aliento y absoluta solidaridad en aquellas difíciles circunstancias, y por la extraordinaria ayuda obtenida en esta eficaz recuperación básica de nuestro solar. Si imborrable es el recuerdo de la tragedia, también lo será el del apoyo recibido. Para perpetuar debidamente esta valiosísima demostración de profunda e imperecedera gratitud, ha sido colocada en la fachada del edificio del Ayuntamiento de Molins de Rei, una artística placa junto a la ya existente de otra inmarcesible victoria: la del último parte de la cruzada¹⁰". Aquestes plaques van ser retirades pel primer ajuntament democràtic després de les eleccions de 1979.

Molins de Rei va rebre en concepte de crèdits a fons perdut 31.484.140 pessetes. L'Ajuntament va gestionar per a infraestructures i ajuts a particulars 10.650.140 pessetes, procedents de diferents ministeris. Els industrials, els comerciants i els agricultors van rebre del Banc d'Espanya, de l'Institut Nacional de Colonització i del Crèdit Agrícola 20.834.000 pessetes. Les pèrdues del sector econòmic van ser d'uns 55 milions de pessetes, sense comptar els danys causats a l'agricultura¹¹.

A final d'octubre es van donar per acabats els treballs de neteja. Quan tímidament semblava que la normalitat havia de tornar, un altre cop les pluges fortes, però ara el mes de novembre, van fer desbordar les rieres que travessen la vila i van portar novament l'ansietat a moltes famílies. I encara més endavant, el dia de Nadal d'aquell any 1962, una gran nevada que va deixar incomunicats

molts pobles de Catalunya va cobrir Molins de Rei amb 65 centímetres de neu.

Són previsibles algunes calamitats?

El 1971, el Llobregat va tornar a castigar Molins de Rei. La forta avinguda de la nit del 6 de desembre es va emportar el pont de quinze arcades

El 1971, el Llobregat va tornar a castigar Molins de Rei. La forta avinguda de la nit del 6 de desembre es va emportar el pont de quinze arcades.

construït poc més de 300 anys enrere. Era una mort anunciada. El tram d'autopista Molins de Rei-Barcelona, inaugurat només dos anys abans, el juliol de 1969, va evitar que el riu es desbordés a l'altura de la vila i que descarregués les aigües més avall, per acabar inundant els barris baixos de les poblacions del delta. Però les rieres sí que es van desbordar i l'aigua de la riera Nova va inundar les cases de la carretera de Vallvidrera i del carrer de Verdaguer, va destruir els arxius de la Delegación Sindical que ocupava la seu de la Federació Obrera, els ponts de Can Baruta van quedar taponats, l'aigua no tenia sortida i va causar una esllavissada sobre la línia del ferrocarril Molins de Rei-Martorell, que va quedar tallada.

A començament dels anys 80 del segle passat, els anys 1982 i 1983, les aigües van tornar a rebel·lar-se: una forta onada de pluges va tornar a irrompre a la vila i ocasionà greus inundacions; les rieres, algunes ara canalitzades, de Sant Bartomeu —que en el tram final agafa el nom de riera Nova—, la de Vallvidrera, la de Bonet i la de Mariona es van desbordar i van inundar els baixos de les cases que trobaven al seu pas. Un estudi encarregat per l'Ajuntament diu: "La causa última d'aquestes inundacions és doble; per un costat, el règim de

DOSSIER

INUNDACIONS

pluges de la costa catalana, amb intensitats tan altes que és relativament freqüent que en un dia plogui el 50% de la mitjana anual i, per l'altre costat la progressiva urbanització del delta que ha provocat disminucions molt importants de les seccions de les rieres a la seva part baixa, degut fonamentalment a la construcció de ponts d'escassa secció hidràulica o a endegaments incapaçs d'absorbir els cabals afluents¹²".

Les inundacions han estat presents des de sempre en la història de la vila, malgrat que puguin ser provocades per un fenomen natural que la mà de l'home no controla. Només amb un rigorós pla de sanejament es poden prevenir els desastres causats per les grans avingudes d'aigua.

Notes

- 1 Acta del Ple municipal del 12 d'octubre de 1913.
- 2 *Inundacions. Expediente de defensa del Rio Llobregat*, AMMdeR.
- 3 *Inundacions*. AMMdeR.
- 4 FERNÁNDEZ, Josep. *El riu Llobregat i la protesta social*. Fundació UTOPIA, novembre de 2003.
- 5 *Inundacions*. Informes del Govern Civil. AMMdeR.
- 6 Ràdio Barcelona va elaborar una memòria que recollia totes les activitats que es van fer amb motiu de les inundacions. AMMdeR.
- 7 Acta de constitució.
- 8 *La Vanguardia*, 27 de setembre de 1962
- 9 *Llobregat*, núm. 192, 13 d'octubre de 1962, 2a època.
- 10 *Memoria de los daños, actuaciones y ayudas consequentes a las inundaciones de 25 de septiembre de 1962*.
- 11 Si es vol més informació sobre la destrucció del pont, es pot consultar *L'Espai* núm. 3.
- 12 VVAA. *Estudi hidràulic i risc d'inundacions segons l'informe de Tallers d'Enginyeria S.A.* 1983. AMMdeR.